

Krikščioniškoje tradicijoje Joninės-šv.Krikštytojo diena. Baltiškoje senojoje tradicijoje –Rasos. Kadangi oficialiai skelbiama, kad Lietuva- krikščionių kraštas, todėl žinoma švenčiamos ne Rasos, bet Joninės . Keistas tas kraštas Lietuva besivadinantis. Tai 1000-čio metų, neva savo vardo paminėjimo sukaktį švenčiantys ir visur, kur įmanoma viešinantys kaip pačią reikšmingiausią datą. Bet juk tada skelbiamės kaip „Žmogžudžiai pradaigoję popiežiaus misionierius“ ir nieko bendra tai neturi su mūsų krašto egzistencija. Kita vertus su tūkstančiais laužų ant piliakalnių besiropšdami Rasų švęsti kaip ir gręžiamės į senąjį savo tikėjimą. Šioje sumaištyje vieni švenčia Jonines, o kiti Rasas, tačiau kaip švenčiamos Joninės? Tuo tikslu pasižvalgysiu interneto skelbiamoje informacijoje, pabandydysiu pažvelgti kaip švenčiamos Joninės.:

1.Joninių dėka laukia ilgas savaitgalis – per keturias dienas tikrai spėsime pasveikinti ir Jonus, ir Janinas, ir visus kitus švenčiančius vardadienį....

2. Šiomet birželio 23 d. 20 val. (.....)įvyks tradicinė Joninių šventė „Paparčio žiedas“. Šiomet lankytojai galės pasiklausyti bendruomenės kultūros centro liaudies muzikos griežiamų melodijų, su trenksmais atliekamų polkų, taip pat svečių - kanklių, kuris atliks įvairiausių lietuviškų, linksmų polkų bei populiariosios pop muzikos, programą....

3. (....) seniūnijos gyventojų Joninių šventė prasidės 18 val. aikštėje prie seniūnijos. Šventėje - šauniausios Janinos, Rasos ir Jono rinkimai, virvės traukimas, dvipūdės kilnojimas, bėgimas su maišais. Šventės dalyviams pasirodys (.....) bendruomenės Senjorų choras.

4.(....) seniūnijos gyventojai 18 val. kviečiami švęsti Jonines prie kavinės-baro „.....“ (..... g. transporto žiedas), kur degs Joninių laužas, gros kaimo kapela, vyks atrakcionai, koncertuos moksleiviai, šventę užbaigs fejerverkai.

5.(.....) armonika, kolūkio pirmininko sveikinimai...tokias Jonines atmena dažnas 35-metis , su kitomis būdingomis Joninių tradicinėmis apeigomis.

„Šventasis Jonas nuplovinėjo žmonių nuodėmes, jis pakrikštijo patį Kristų Jordano upėje, vėliau, Erodo įsakymu, Jonui buvo nukirsta galva ir atnešta ant padėklo kaip tikras įrodymas Erodo netikrai žmonai Erodiadai, kurią jis buvo pagrobęs. Krikščioniškose tautos šv. Jonas išliko įgimtosios nuodėmės atpirkėjo, kelio Viešpačiui tiesėjo simboliu. Jis žmones krikštijo, panardindamas juos į upės vandenį. Ir čia yra istorijos kablys, kuris iš gelmių „ištraukia“ labai daug... netgi mūsų šiuolaikinės Joninės. Šv. Jonas gal ir žinojo, kad giliausius amžius (daugiau nei 1000 metų) iki krikščionybės senovės baltai, skandinavai, slavai ir kiti indoeuropiečiai darė lygiai tą patį, ką ir jis. Tik mes nelabai tą bežinome. Ypač lygiadienio (saulėgrįžos) metu šiaurės europiečių tautos upėse, ežeruose ir jūrose nusiprausinėdavo savo purvus, ligas ir nuodėmes. Sunku surinkti istoriografijoje paminėtus faktus. Iki viduramžių antrosios pusės visa istorija ir kronikos buvo rašomos eilėmis. O kaip suprantame šandien – eilėse ne vien faktai, bet ir emocijos, dar auksčiau – lyriniai išgyvenimai. Rašymą eilėmis, kaip normą, būtų gera įdiegti šiuolaikiniam e-mailininkams ir telefonų žinutinininkams, kai parašytas žodis nieko nebereiškia, nes padėtis čia pat keičiasi. Senovėje reikalingus išreikšti žodžius iškaldavo akmenyje. Beje, vėliau eiliuotas kronikas rašė tik užkariautojai, nes iš pavergtųjų rašymo priemonės būdavo atimamos arba jie patys nugalabijami. Senovės kronikose apstu žodžių apie tai, ką šandien suprantame kaip Joninės. Beje, juos reikia išsirinkti, nes tose storose knygose vyrauja garbingi palyginimai ir „išpūsti“ valdovų garbinimai už pergales, tada įterpiami tik fragmentai apie „netikėlius“, o tai šandien ir yra tyrinėtojų alkį tegalinti patenkinti medžiaga. Joje mažai tikrų faktų. Apie Joninės užsimena slaviškoji Ipatijaus eiliuota kronika (1262m.), visi Lietuvos iškilieji istorikai: Strykowski, Dlugošas, Daukantas, nemažai tautosakinių tyrimų atlikta XIX a. Mažoje Lietuvoje, apie Joninės pakiliai rašė tautos patriarchas J. Basanavičius, vėliau jas tyrinėjo J. Balys ir kt. Deja, nepavyko nustatyti net tikrojo šio reiškimo, kuris išnyko XIX a., pavadinimo. Vieni mini „Kupolę“, antri „Rasą“, treči prūsišką „Krešę“, o dabartiniai - Joninės... Kur kas daugiau tiesos apie senovės papročius ir tikėjimus randa ne metraščių tyrėjai, bet archeologai. Lietuvos ir pasaulio mokslininkai nustatė, kad astronominio kalendoriaus laikotarpis, saulėgrįžos metas, kai Saulė, keliaudama dangaus skliautu šiauriniame Žemės pusrutulyje pasiekia aukščiausiąjį tašką, kai mūsų planetos šiauriniuose kraštuose padangės niekada pilnai neužtemdo naktis – šis metų laikas buvo susijęs su įvairiomis mitologinėmis ir senovės tikėjimų apeigomis. Žmonėms Dievas buvo visa tai, kas yra aplink juos, šalia jų ir kyla aukštyn: žemė, žolė, medis, dangus, saulė, mėnulis, žvaigždės... Suprantama, kad to laiko žmonėms saulėgrįžos pasitikimas buvo lygiavertis, jei ne reikšmingesnis, už jo priešingybę – Kalėdas. Pasak archeologės dr. Pranės Dundulienės, Rasų (kupoliavimo) šventės susiformavo ankstyvosios gimininės santvarkos laikais. Kaip teigia mokslininkai, tikrieji Rasos (Kupolių, Joninių) papročiai Baltų kraštuose išnyko dar XIX amžiuje. Jie išnyko ir visame pasaulyje. Pirmasis lietuviškosios kultūros tęsėjas, Lietuvoje atgaivinęs Rasos šventę, buvo didysis mažlietuvis, dramaturgas ir poetas Vydūnas. Žmogus, „kvėpavęs“ indoeuropietišku oru, sugebėjo XX a. pradžioje ant Rambyno kalno, netoli Pagėgių ir Tilžės, surengti Joninės. Šios intelektualios ir dvasinės tradicijos labai pamažu skleidėsi prieškarinėje Lietuvoje. Sovietmečiu Lietuvoje 1967m. Joninės atgaivino Vilniaus Universiteto Filologijos fakulteto profesorių ir studentų branduolys, kurie, prisidengę tuo metu valdžiai priimtinu Indijos ir SSSR bendravimo draugijos „Romuva“ vardu, Kernavėje surengė apeigas. Po 2-3 metų romuviečiai buvo išvaikyti, išduoti, nes neatitiko sovietinės dvasios. Vienas iš tuometinių romuviečių, dabartinis Lietuvos Krivių krivaitis – Jonas Trinkūnas buvo išmestas iš visų savo siekių ir darbų. Jam sovietmety beliko eiti pakiemiais per klebonijas ieškoti darbų.”

Nors šventė buvo sukrikščioninta, senieji papročiai liko tie patys. Kai kuriuos jų, negalėdama išginti, Bažnyčia įtraukė į savo apeigas. Išlikę senieji elementai –vandens, ugnies , augmenijos simbolika, tokie papročiai, kaip vainikų pynimas, meilės bei vestuvių burtai, žoliavimas ir kupoliavimas, paparčio žiedo ieškojimas, laužų kūrenimas, šokinėjimas per ugnį ir pan. (išsamiau žr.Rasos). Sukrikščionintose apeigose vietoj karčių-kupolių žolynais puošiami kryžiai, per pamaldas šventinamos vaistažolės...

Apie tai, kaip švenčiamos Rasos, mes pasakosime artimiausiuose pasakojimuose.